

Un abecedar primitivist

John Moore

Cuprins

Ce este anarho-primitivismul ?	4
Atunci de ce este termenul anarho-primitivism folosit pentru a caracteriza acest curent?	5
Cum se diferențiază anarho-primitivismul de anarhism sau alte ideologii radicale ?	6
Unde își are puterea originea, conform anarho-primitivismului?	7
Ce fel de viitor este prevăzut de către anarho-primitiviști ?	8
Cum privește anarho-primitivismul tehnologia ?	9
Cum rămâne cu medicina ?	10
Cum rămâne cu populația ?	11
Cum ar putea fi adus un viitor anarho-primitivist în practică?	12
Cum pot afla mai multe despre anarho-primitivism ?	13
Cum mă pot implica în anarho-primitivism ?	14
Sugestii de lectură :	15

(acest eseu a apărut pentru prima dată în Green Anarchist)

NOTA AUTORULUI: Aceasta nu este o declarație definitivă ci pur și simplu o relatare personală, și caută să explice în termeni generali ce se vrea a fi înțeles prin anarho-primitivism. Aceasta nu vrea să limiteze sau să excludă, ci să furnizeze o introducere generală în subiect. Îmi cer scuze pentru inexactități, interpretări greșite sau generalizări (inevitabile).

Ce este anarho-primitivismul ?

Anarho-primitivismul (a.k.a. primitivism radical, primitivism anti-autoritarian, mișcarea anti-civilizație, sau doar primitivism) este un termen stenografic pentru un curent radical ce critică totalitatea civilizației dintr-o perspectivă anarhistă și caută să inițieze o transformare vastă a vieții umane. Strict vorbind, nu există un asemenea lucru precum „o ideologie anarhoprimitivistă”. Fredy Perlman, o voce însemnată în acest curent a spus odată : „Singurul nume de -ist la care răspund, este cel de violoncelist”. Indivizii asociați acestui curent, nu doresc să fie aderenții unei ideologii ci pur și simplu oameni ce caută să devină indivizi liberi, în comunități libere aflate în armonie una cu cealaltă și cu biosfera, și pot prin urmare refuza să fie limitați de termenul „anarho-primitivist” sau orice altă etichetare ideologică. În cel mai bun caz, anarho-primitivismul este o etichetă convenabilă, folosită pentru a caracteriza diverși indivizi cu un proiect comun: abolirea tuturor relațiilor de putere – de exemplu, structuri de control, coerciție, dominație și exploatare – și crearea unei forme de comunitate ce exclude toate relațiile de acest fel.

Atunci de ce este termenul anarho-primitivism folosit pentru a caracteriza acest curent?

În 1986, cercul din jurul ziarului Fifth Estate din Detroit a indicat că se află angrenat în dezvoltarea unei „analize critice asupra structurii tehnologice a civilizației vestice, combinată cu o reevaluare a lumii indigene și caracterul comunităților primitive și originale. În acest sens suntem primitiviști...”. Grupul Fifth Estate căuta să completeze o critică a civilizației ca un proiect de control, cu o reevaluare a primitivului, pe care îl considerau ca pe o sursă de reînnoire și inspirație anti-autoritară. Această reevaluare a primitivului are loc dintr-o perspectivă anarhistă, o perspectivă preocupată cu eliminarea relațiilor de putere. Indicând către o sinteză pe cale de apariție a anarhiei post-moderne și a primitivului (în sensul original), viziune ecstatică bazată pe Pământ, cercul Fifth Estate indică:

Nu suntem anarhiști în sine, ci pro-anarhie, ceea ce înseamnă pentru noi trăirea unei experiențe integrale, nepotrivită cu Puterea, și respingerea oricărei ideologii... Munca noastră asupra FE, ca proiect explorează posibilitățile pentru propria noastră participare în această mișcare, dar lucrează deasemenea pentru redescoperirea rădăcinilor primitive ale anarhiei și deasemenea pentru a-i documenta actuala expresie. Simultan, examinăm evoluția puterii în mijlocul nostru pentru a sugera noi terenuri pentru contestații și critici cu scopul de a submina actuala tiranie a discursului totalitar modern – ca hiper-realitatea ce distruge sensul uman și prin urmare solidaritatea, simulându-le cu ajutorul tehnologiei. Susținerea tuturor luptelor pentru libertate reprezintă necesitatea centrală: să recâștigăm un discurs cu adevărat uman înrădăcinat în ajutor reciproc autonom, inter-subiectiv și asociat îndeaproape cu lumea naturală.

Scopul este dezvoltarea unei sinteze a anarhiei primare și contemporane, o sinteză a aspectelor concentrate pe ecologic, non-etatiste, anti-autoritare a stilurilor de viață primitive, cu cele mai avansate forme de analiză anarhistă asupra relațiilor de putere. Scopul nu este copierea sau întoarcerea primitivului, ci pur și simplu, să vedem primitivul ca pe o sursă de inspirație, exemplificând forme de anarhie.

Pentru anarho-primitiviști, civilizația este contextul în care se dezvoltă multiplicitatea relațiilor de putere. Unele relații de putere de bază sunt prezente în societățile primitive iar acesta este un motiv pentru care anarhoprimitiviștii nu caută să copieze aceste societăți – dar în civilizație, devin relațiile de putere persuasive și înrădăcinate practic în toate aspectele vieții umane și ale relațiilor umane cu biosfera. Civilizația – numită de altfel și megamașina sau Leviatanul – devine o mașinărie ce își ia avântul și trece dincolo de controlul presupușilor ei lideri. Împuterniciți de către rutinele vieții zilnice, ce sunt definite și conduse de modele de obediență interne, oamenii devin sclavii masinării, sistemul civilizației însăși. Doar larg răspânditul refuz al acestui sistem și al diverselor forme de control ale acestuia, revolta împotriva puterii însăși pot abolii civilizația și oferi o alternativă radicală. Ideologii precum marxismul, anarhismul clasic și feminismul se opun unor aspecte ale civilizației; doar anarho-primitivismul se opune civilizației, contextul înăuntrul căruia diversele forme de opresiune proliferază și devin persuasive și într-adevăr posibile. Anarho-primitivismul încorporează elemente de la diverse curente de opoziție – conștiința ecologică, anti-autoritarismul anarhist, critici feministe, idei situaționiste, teorii zero-muncă, critică la adresa tehnologiei – dar trece dincolo de opoziție în fața formelor singulare de putere la a le refuza pe toate și de a oferi o alternativă radicală.

Cum se diferențiază anarho-primitivismul de anarhism sau alte ideologii radicale ?

Din perspectiva anarho-primitivismului, toate celelalte forme de radicalism apar ca reformiste chiar dacă acestea se consideră sau nu revoluționare. Marxismul și anarhismul clasic, spre exemplu vor să preia civilizația, să-i relucreze structurile într-o anumită măsură și să-i îndepărteze abuzurile și opresiunile cele mai rele. În orice caz 99% din viața în civilizație rămâne neschimbată în scenariile lor viitoare, exact pentru că aspectele civilizației pe care le pun sub semnul întrebării sunt minimale. Deși ambele vor să abolească capitalismul iar anarhismul clasic ar aboli și statul, modelele de viață de pretutindeni nu s-ar schimba prea mult. Deși ar putea fi niște schimbări în relațiile socio-economice, cum ar fi controlul muncitorului asupra industriei și consilii ale cartierelor în loc de stat, și chiar o concentrare asupra ecologicului, modelele de bază ar rămâne neschimbate. Modelul vestic al progresului va fi pur și simplu îmbunătățit și va continua să funcționeze ca un ideal. Societatea de masă va continua de fapt, cu majoritatea oamenilor muncind, trăind în medii artificiale, tehnologizate și supuși formelor de coerciție și control. Ideologiile radicale de stânga caută să captureze puterea, nu să o abolească. Prin urmare, acestea dezvoltă diverse tipuri de grupuri exclusive – cadre, partide politice, grupuri de ridicare a conștiinței- cu scopul de a câștiga adepți și de a plănuși strategii pentru preluarea controlului. Organizațiile sunt pentru anarho-primitiviști doar înșelătorii, găști pentru a pune la putere o anumite ideologie. Politica, « arta și știința guvernului », nu face parte din proiectul primitivist; doar o politică a dorinței, plăcerii, ajutorului reciproc și libertății radicale.

Unde își are puterea originea, conform anarho-primitivismului?

Din nou, o sursă de dezbateri între anarho-primitiviști. Perlman vede apariția instituțiilor impersonale sau a relațiilor de putere abstracte ca pe momentul definitoriu în care anarhia primitivă începe să fie demolată de către relațiile sociale civilizate. În contrast, John Zerzan localizează dezvoltarea medierii simbolice – în diversele ei forme: număr, limbaj, timp, artă și mai târziu agricultură- ca pe mijloacele de tranziție de la libertatea umană la o stare de domesticire. Concentrarea asupra originii este importantă în anarho-primitivism deoarece primitivismul caută, într-o manieră exponențială, să expună provocarea și să abolească toate formele multiple de putere ce structurează individul, relațiile sociale, și inter-relațiile cu lumea naturală. Localizarea originilor este o cale de identificare a ceea ce poate fi salvat în siguranță din epava civilizației, și ceea ce este esențial de eradicat în caz că relațiile sociale reîncep după colapsul civilizației.

Ce fel de viitor este prevăzut de către anarho-primitiviști ?

Jurnalul anarho-primitivist „Anarchy: A Journal of Desire Armed” prevede un viitor ce este „în mod radical cooperativ și comunitarian, ecologic și feminist, spontan și sălbatic”, iar aceasta ar putea fi cea mai apropiată descriere pe care o puteți obține! Nu există nici o schiță, nici un model sigur, deși este important să insistăm că viitorul prevăzut nu este „primitiv” în nici un sens stereotipic. Așa cum a spus-o Fifth Estate în 1979 : „Haideți să ne anticipăm criticii care ne vor acuza că vrem să ne ducem „înapoi în peșteri.” bucurându-ne de confortul civilizației în timp ce îi suntem cei mai aspri critici. Noi nu expunem Epoca de Piatră ca pe un model pentru utopia noastră [...] și nici nu sugerăm o întoarcere la cules și vânat ca mijloc pentru traiul nostru.” Ca o rectificare la această concepție falsă, este important să insistăm că viitorul prevăzut de anarho-primitivism este sui generis – este fără precedent. Deși culturile primitive alimentează sugestii despre viitor, iar acel viitor ar putea foarte bine să încorporeze elemente derivate din acele culturi, o lume anarho-primitivistă ar fi probabil destul de diferită față de forme anterioare de anarhie.

Cum privește anarho-primitivismul tehnologia ?

John Zerzan definește tehnologia ca pe „ansamblul de diviziune a muncii/producției/industrialismului și impactul său asupra noastră și a naturii. Tehnologia este suma mediației între noi și lumea naturală și suma separărilor ce ne mediază unul de celălalt. Este toata truda și toxicitatea necesară pentru a produce și reproduce starea de hyper-alienare în care lăncezim. Este textura și forma acomodării la orice nivel al ierarhiei și dominației.” Prin urmare, opoziția față de tehnologie joacă un rol important în practica anarhoprimitivistă. Cu toate acestea, Freddy Perlman spune că „tehnologia nu e altceva decât arsenalul Leviatanului”, „colții și ghearele sale”. Anarhoprimitiviștii se opun astfel tuturor formelor de tehnologie (industrială), dar există dezbateri cu privire la importanța tehnologiei pentru dominație în civilizație. Ar trebui făcută o distincție între instrumente (sau implementări) și tehnologie. Perlman arată că popoarele primitive dezvoltă tot felul de instrumente și unelte, dar nu tehnologii : „obiectele materiale, peșterile și canoe-urile, bețele de săpat și pârâiele, erau lucruri pe care individul le putea face, sau erau lucruri care, precum un perete, necesitau cooperarea mai multora cu o singură ocazie...Majoritatea uneltelor sunt antice, și surplusurile (materiale), (aceste unelte care se presupune că pot fi făcute posibile) au fost coapte de la primul răsărit, dar nu au dat naștere instituțiilor impersonale. Oamenii, viețuitoarele, dau naștere amândurora.” Uneltele sunt creații pe o scară mică, localizată, produsele fie ale indivizilor sau ale unor grupuri mici cu ocazii speciale. Prin urmare, ele nu dau naștere sistemelor de control și coerciție. Tehnologia, pe de altă parte, este produsul sistemelor sincronizate la scară largă de extracție, producție, distribuție și consum și astfel de sisteme își capătă propriul avânt și propria dinamică. Astfel, ele cer structuri de control și obediență la scară largă – ceea ce Perlman numește instituții impersonale. După cum Fifth Estate arăta în 1981 : „tehnologia nu este un simplu instrument pe care îl putem folosi după bunul nostru plac. Este o formă de organizare socială, un set de relații sociale. Are propriile sale reguli. Dacă ne vom angaja în folosirea ei, trebuie să-i acceptăm autoritatea. Mărimea enormă, interconexiunile complexe și stratificarea sarcinilor, care compun sistemele tehnologice moderne fac necesară comanda autoritară și imposibilă luarea de decizii individuală și independentă.”

Anarho-primitivismul este un curent anti-sistemic : se opune tuturor sistemelor, instituțiilor, abstracțiunilor, artificialului, sinteticului, și mașinăriei, pentru că toate acestea întruchipează relații de putere (precum și dominație și distrugere a naturii). Anarho-primitiviștii se opun astfel tehnologiei și sistemului tehnologic, dar nu și folosirii instrumentelor și uneltelor (asta ar fi absurd !) în sensul indicat aici.

Cum rămâne cu medicina ?

Contrar părerii generale, viața înainte de civilizație nu era „urâtă, brutală și scurtă” ci de fapt, era sănătoasă, stabilă și plăcută. Populațiile primitive aveau puține sau deloc probleme cu bolile până să vină în contact cu civilizația. În cele din urmă, anarho-primitivismul se referă în mare parte la vindecare – vindecarea rănilor care s-au deschis în indivizi, între oameni, și între oameni și natură, rănilor care s-au deschis prin intermediul civilizației, prin putere, incluzând Statul, Capitalul și tehnologia. Filosoful german Nietzsche spunea că durerea, și modul în care este ea tratată, ar trebui să fie în centrul oricărei societăți libere și din acest punct de vedere, are dreptate. Indivizii, comunitățile și Pământul însuși au fost mutilate într-o măsură mai mare sau mai mică de către relațiile de putere ce caracterizează civilizația. Oamenii au fost mutilați psihologic dar și agresați fizic de boli. Asta nu înseamnă că anarho-primitivismul poate abolii durerea sau boala ! Totuși, cercetările au dezvăluit că multe boli sunt rezultatul condițiilor de trai civilizat, și că dacă aceste condiții ar fi distruse, atunci anumite tipuri de dureri sau boli ar putea să dispară. Cât privește restul acestora, o lume care plasează durerea în centrul său ar fi puternică în căutarea sa de a le alina cu medicamente. Cu toate acestea, tehnologia de vârf în schimbare, forma de medicină practică în vest, bazată pe farmaceutice, nu este singura formă de medicină posibilă, există foarte multe metode naturale, pe bază de plante, de a trata boli, care ar putea înlocui tehn-„medicina” vestică. Chestiunea cu privire la alcătuirea medicinei într-un viitor anarho-primitivist depinde de ceea ce e posibil și ceea ce oamenii doresc, fără a compromite modurile de viață ale indivizilor din comunitățile libere, centrate pe ecologie. La fel ca pentru toate celelalte întrebări, nu există nici pentru aceasta un răspuns dogmatic.

Cum rămâne cu populația ?

O chestiune controversată, în special datorită faptului că nu există un consens printre anarho-primitiviști cu privire la acest subiect. Unii oameni susțin că reducerea populației ar fi necesară ; alții susțin că ar trebui pe baze ecologice și/sau să susțină tipul de viață prevăzut de anarho-primitiviști. George Bradford, în a sa *How deep is deep Ecology ?* susține că, controlul femeilor asupra reproducerii ar duce la o scădere a numărului populației. Viziunea personală a acestui scriitor este că populația ar trebui să fie redusă, pentru că nivelul curent al populației este nesănătos atât pentru oameni cât și pentru Pământ, dar că acest lucru va apărea printr-un proces natural – ex. atunci când oamenii mor, nu toți sunt înlocuiți, astfel numărul populației scăzând și în cele din urmă stabilizându-se. Anarhiștii au susținut de mult timp faptul că într-o lume liberă, presiunile sociale, economice și psihologice spre reproducere excesivă ar fi eliminate. Ar fi pur și simplu multe alte lucruri interesante de făcut care ar preocupa timpul oamenilor ! Feministele primitiviste susțin că femeile, eliberate de restrângerile de gen și de structura familiei, nu ar fi definite de capacitățile lor reproductive precum în societățile patriarhale, iar asta ar duce de asemenea la scăderea nivelurilor populației. Prin urmare, populația e foarte probabil să scadă, cu sau fără voia ei. La urma urmelor, după cum explică foarte clar Perlman, creșterea populației este doar un produs al civilizației : „o creștere constantă a numărului de oameni este la fel de persistentă precum Leviatanul însuși. Acest fenomen pare să existe doar printre ființele leviatanizate. Animalele precum și comunitățile umane din stare naturală nu își proliferază specia până în punctul în care să îi împingă pe toți ceilalți de pe suprafața pământului”. Un alt lucru important de menționat este faptul că forme sigure, umane, naturale de avort, precum remediile pe bază de plante, erau disponibile comunităților umane cu mult înaintea industrializării și civilizației. Astfel că nu există nici un motiv să credem că populația umană nu s-ar stabili o dată ce relațiile sociale leviatanice ar fi abolite, iar armonia comunitariană ar fi restabilită. Ignorați fanteziile ciudate diseminate de comentatori ostili ai anarhoprimitivismului care sugerează că nivelurile populației, prevăzute de anarhoprimitiviști ar trebui obținute prin decese în masă sau lagăre de tip nazist. Acestea sunt doar tactici de defăimare. Devotamentul anarho-primitiviștilor față de abolirea tuturor relațiilor de putere, inclusiv a Statului cu tot aparatul său administrativ și militar, și a oricăror partide sau organizări politice, înseamnă că astfel de măceluri orchestrate rămân atât o imposibilitate cât și un act pur și simplu oribil.

Cum ar putea fi adus un viitor anarho-primitivist în practică?

Întrebarea de 64 de mii de dolari ! (pentru a folosi o metaforă profund suspectă). Nu există reguli de tip tare și repede, nu există o schemă. Răspunsul cel mai simplu – văzut de unii ca fiind un semn de nehotărâre – este că forme de luptă apar în cursul insurecției. Asta e adevărat, dar nu neapărat foarte de ajutor ! Ideea este că anarho-primitivismul nu este o ideologie căutătoare de putere. Nu caută să captureze Statul, să ocupe fabricile, să câștige locuri în organizațiile politice, sau să ordoneze oamenilor. În schimb, vrea ca oamenii să devină indivizi liberi care să trăiască în comunități libere care sunt interdependente una de cealaltă și de biosfera pe care o locuiesc. Vrea, atunci, o transformare totală, o transformare a identității, a modurilor de viață, a modurilor de existență și de comunicare. Asta înseamnă că modurile încercate și testate ale ideologiilor căutătoare de putere pur și simplu nu sunt relevante pentru proiectul anarhist, care caută să abolească toate formele de putere. Astfel că noi forme de acțiune și existență, forme potrivite și corespunzătoare cu proiectul anarho-primitivist, trebuie să fie dezvoltate. Acesta este un proces continuu, astfel că nu există nici un răspuns ușor la întrebarea : Ce e de făcut ? În prezent, mulți sunt de acord că, comunitățile de rezistență sunt un element important în anarho-primitivism. Cuvântul „comunitate” este jonglat zilele astea între tot felul de sensuri absurde (ex. „comunitate de afaceri”), în special datorită faptului că cele mai originale comunități au fost distruse de Capital și de Stat. Unii cred că dacă comunitățile tradiționale, deseori surse de rezistență față de putere, au fost distruse, atunci crearea de comunități de rezistență – comunități formate din indivizi ce au ca punct comun rezistența – sunt o modalitate de a recrea baze pentru acțiune. O veche idee anarhistă este cea conform căreia noua lume trebuie creată în interiorul carapacei celei vechi. Asta înseamnă că atunci când civilizația se va prăbuși (și crede-ți-mă, orice persoană rațională va ajunge la concluzia că civilizația, prin natura sa atât de distructivă, se va auto-distruge) – prin propria sa voință, prin eforturile noastre, sau printr-o combinație a celor două – va exista o alternativă ce va putea să-i ia locul. Acest lucru este foarte necesar din moment ce, în absența alternativelor pozitive, dezmembrarea socială cauzată de colaps ar putea foarte ușor să creeze nesiguranță psihologică și vacuum social, în care fascismul sau alte dictaturi totalitare ar putea înflori.

Pentru scriitorul de față, asta înseamnă că anarho-primitiviștii trebuie să dezvolte comunități de rezistență – microcosmosuri (în măsura în care reușesc) pentru un refugiu față de tortura ce urmează să vină – atât în orașe, cât și în afara lor. Acestea trebuie să acționeze ca baze pentru acțiune (în special acțiune directă și sabotaj), dar și ca locuri de creare a noi moduri de gândire, comportament, comunicare, existență și așa mai departe, precum și a noi seturi de etică – pe scurt, o cultură eliberatoare complet nouă. Trebuie să devină locuri în care oamenii își pot descoperi adevăratele dorințe și plăceri, și prin vechea și buna idee anarhistă a faptei exemplare, să arate altora, prin puterea exemplului, că moduri de viață alternative sunt posibile și practice... Cu toate acestea, există multe alte posibilități care trebuie explorate. Tipul de lume prevăzut de anarho-primitivism este una nemaivăzută în experiența umană în ce privește scara și tipul de libertate anticipat...astfel că nu pot exista limite cu privire la formele de rezistență și de insurecție ce ar putea să vină. Tipurile de transformări vaste prevăzute vor avea nevoie de tot felul de gânduri și activități inovative.

Cum pot afla mai multe despre anarho-primitivism ?

Anti-Autoritarienii Anonimi, o rețea anarho-primitivistă, vă poate pune la dispoziție o listă de lecturi, informații și literatură despre activități anarhoprimitiviste precum și o listă de contacte pentru a vă pune în legătură cu alte grupuri anarho-primitiviste. Adresa lor este PO Box 11331 Eugene OR 97440. Puteți de asemenea citi textul lui Freddy Perlman Against His-story, Against Leviathan, cel mai important text anarho-primitivist, și textele lui John Zerzan, Elements of Refusal și Future Primitive, textul lui Bob Black Abolition of work, și cel al lui David Watson Against the Mega-machine :essays on the Empire and its enemies. Puteți urmări și publicația anarho-primitivistă Green Anarchist : For the Destruction of Civilization și publicațiile americane : Black Clad Messenger, Live Wild or Die ; Anarchy :A journal of desire armed ; Fifth Estate și Feral : a Journal towards Wildness.

Cum mă pot implica în anarho-primitivism ?

O modalitate ar fi să contactezi Anti-Autoritarienii Anonimi. Scrie-le și ei te pot ține la curent cu activitățile anarho-primitiviste curente. Unii oameni implicați în Earth First ! se văd pe sine ca fiind anarho-primitiviști, și merită contactați. Adresa lor este Earth First ! PO Box 1415, Eugene OR 97440. Puteți urmări de asemenea și ce au de spus cei de la Earth First ! din Londra despre anarho-primitivism. „Ideile primitiviste sunt de bază pentru mulți activiști ai Earth First (chiar dacă aceștia nu se intitulează primitiviști) iar accentul ar trebui acum pus pe atingerea unei acceptări la scară largă și a unei înțelegeri a filosofilor primitiviste pentru a populariza viziunile propuse de anarho-primitiviști... Textul lui John Moore, „Primitivist Primer” este probabil cea mai bună introducere în subiect – mai ales pentru că este accesibil oamenilor pentru care mișcarea ecologică radicală este o noutate. Aceste și alte texte primitiviste ar trebui folosite atât pentru a informa cât și pentru a răspândi cât mai departe ideile – posibilitatea dezmembrării civilizației tehnindustriale devenind astfel din ce în ce mai fezabilă... Constituirea de „comunități de rezistență”, așa cum le numește Moore, sau „microcosmosuri”, este un pas vital în direcția creării anarhiei verzi la nivel global și este ceva ce mișcarea Earth First ! plănuiește să implementeze în viitorul apropiat.” „Earth First !” și „primitivismul” sunt aproape inseparabile în termeni filosofici, astfel că textul aceste ar trebui citit și urmat de acțiune de cât mai mulți activiști posibil.

Sugestii de lectură :

- Walden – Henry David Thoreau
- Omul Unidimensional – Herbert Marcuse
- Mirror of Production – Jean Baudrillard
- Society against the State – Pierre Clastres
- People without government : An anthropology of Anarchy – Harold Barclay
- Stone Age Economics – Marshall Sahlins
- Man the Hunter – Richard B. Lee & Irven Devore
- In Search of the Primitive – Stanley Diamond
- Green Rage : Radical Environmentalism and the Un-making of Civilization –Christopher Manes
- Questioning Technology : A critical Anthology – editată de John Zerzan & Alice Carnes
- Against Civilization : Readings and Reflections – editată de John Zerzan
- In the absence of the Sacred : The Failure of Technology and the Survival of the Indian Nations – Jerry Mander
- Rebels against the Future : the Luddites and their War on the Industrial Revolution – Kirkpatrick Sale
- In defense of Luddism – David Noble
- Societatea industrială si viitorul său – manifestul lui Unabomber

Biblioteca Anarhistă

John Moore
Un abecedar primitivist

Preluat la 15.12.2022 de la <https://federatia-anarhista.blogspot.com/>

ro.theanarchistlibrary.org